

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Н А К А З

від _____ 2022 р.

Київ

№ _____

**Про затвердження типової загальної короткострокової програми
підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб
місцевого самоврядування «Виявлення і реагування на випадки
сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом,
та надання допомоги постраждалим»**

Відповідно до підпункту 35 пункту 4, пункту 9 Положення про Національне агентство України з питань державної служби, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 р. № 500, пункту 12 Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 р. № 106,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити типову загальну короткострокову програму підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування «Виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим» (далі – Типова програма).

2. Генеральному департаменту з питань професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті НАДС та вебпорталі управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями».

UB
НАДС
№96-22 від 14.10.2022
КЕП: Алошина Н. О. 14.10.2022 14:22
58E2D9E7F900307B040000086E52900441EA500

3. Рекомендувати суб'єктам надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдерам) розробляти загальні короткострокові програми підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим на основі Типової програми.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Голови Національного агентства України з питань державної служби відповідно до розподілу обов'язків та повноважень.

Голова

Наталія АЛЮШИНА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Національного агентства

України з питань державної служби

_____ 2022 року № _____

**НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

**ТИПОВА ЗАГАЛЬНА КОРОТКОСТРОКОВА
ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

**«Виявлення і реагування на випадки сексуального насильства,
пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим»**

Шифр програми: ТЗК/2022/001

Рік запровадження програми: 2022

Програму затверджено: наказ НАДС від _____ № _____

Типова загальна короткострокова програма підвищення кваліфікації «Виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим» (далі – Типова загальна програма) розроблена відповідною робочою групою, утвореною наказом НАДС від 29 вересня 2022 року № 86-22 на виконання доручення Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України від 28 вересня 2022 року № 26363/0/1-22 до пункту 4 Протоколу засідання Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків від 15 вересня 2022 року. До складу робочої групи увійшли представники Апарату Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Національної поліції України, Національного агентства України з питань державної служби, Національної соціальної сервісної служби України, Координаційного центру з надання правової допомоги, Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, Української школи урядування та експерти Проекту ООН Жінки «Трансформаційні підходи для досягнення гендерної рівності в Україні».

Ця Типова загальна програма розроблена відповідно до сучасних напрямів державної політики у сфері виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (далі – СНПК).

Актуальність розроблення та впровадження Типової загальної програми обумовлена повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, під час якої вчинення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, стало засобом ведення війни і може бути кваліфіковане як воєнний злочин, акт геноциду або злочин проти людяності. За таких обставин СНПК визнається порушенням основоположних принципів міжнародного гуманітарного права та міжнародного права захисту прав людини. Відтак, Україна повинна здійснювати ефективні заходи попередження та реагування на СНПК, що потребують скоординованих дій державних органів та органів місцевого самоврядування, а також підвищення спроможності фахівців, які надають послуги особам, постраждалим від сексуального насильства під час збройної агресії російської федерації проти України.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває підвищення рівня обізнаності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо:

норм міжнародного права та міжнародних протоколів надання допомоги постраждалим від СНПК;

новел національного законодавства щодо належного реагування на випадки СНПК;

алгоритму взаємодії суб'єктів реагування та надання допомоги постраждалим від СНПК з метою уникнення ретравматизації постраждалих;

основних форм і методів надання соціальної, психологічної, медичної та правової допомоги особам, постраждалим від сексуального насильства, вчиненого представниками держави-агресора (у тому числі внутрішньо переміщеним особам), та особам, які незаконно утримувались або перебували в полоні.

Типова загальна програма розроблена з метою підвищення рівня професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки СНПК з урахуванням основних напрямів державної політики та міжнародних зобов'язань України у цій сфері.

Основні завдання Типової загальної програми:

поглиблення знань учасників професійного навчання щодо вживання термінології у сфері СНПК, індикаторів СНПК;

ознайомлення учасників професійного навчання з нормами міжнародного та національного законодавства у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК, а також їх застосування у професійній діяльності;

підвищення обізнаності учасників професійного навчання із видами, формами, механізмами надання допомоги особам, постраждалим від СНПК, правилами та принципами комунікації з такими особами;

розвиток здатності учасників професійного навчання критично осмислювати особливості віктимізації жінок, чоловіків та інших груп населення у сфері СНПК;

розширення знань учасників професійного навчання щодо механізмів координації роботи органів виконавчої влади, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, міжнародних та громадських організацій у сфері протидії СНПК;

відпрацювання алгоритмів взаємодії суб'єктів, що залучені у систему допомоги особам, постраждалим від СНПК.

Типова загальна програма розроблена з урахуванням:

Закону України «Про освіту»;

Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 року № 106;

Вимог до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затверджених наказом НАДС від 10 жовтня 2019 року № 185-19, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 13 листопада 2019 року за № 1159/34130;

Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, затвердженого наказом НАДС від 26 листопада 2019 року № 211-19, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 січня 2020 року за № 5/34288;

Методичних рекомендацій щодо розроблення та оформлення програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затверджених наказом НАДС від 13 березня 2020 року № 38-20.

На основі цієї Типової загальної програми суб'єкти надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдери) можуть розробляти і затверджувати власні програми підвищення кваліфікації, які не підлягають погодженню з НАДС.

Суб'єкту надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдеру) під час розроблення власної програми підвищення кваліфікації на основі цієї Типової загальної програми, зокрема формування розділу програми «Профіль програми», необхідно враховувати таке:

обсяг програми становить 0,6 кредиту ЄКТС і може бути збільшено суб'єктом надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдером) з урахуванням індивідуальних потреб і професійного досвіду учасників професійного навчання, особливостей їхньої професійної діяльності, специфіки регіону тощо;

перераховані очікувані результати навчання та перелік професійних компетентностей, на підвищення рівня яких спрямовано програму, можуть доповнюватися відповідно до додаткових тем, запропонованих суб'єктом надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдером);

тривалість програми та організація (режим) навчання, критерії оцінювання результатів навчання та їх питома вага у підсумковій оцінці, а також форма підсумкового контролю можуть визначатися суб'єктом надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдером);

вибір форм навчання, методів навчання, форм проведення навчальних занять для досягнення результатів навчання, визначених програмою, може здійснюватися суб'єктом надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдером).

У розділі програми «Структура програми» послідовність тем, включених до програми, і кількість годин на їх вивчення може змінюватися суб'єктом надання освітніх послуг (провайдером) з урахуванням індивідуальних потреб і професійного досвіду учасників професійного навчання, особливостей їхньої професійної діяльності, специфіки регіону тощо.

ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

1. Загальна інформація	
Назва програми	Виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим
Шифр програми	ТЗК/2022/001
Тип програми за змістом	загальна
Форма навчання	дистанційна
Цільова група	державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування/державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, до посадових (службових) обов'язків яких належать виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК)
Найменування замовника освітніх послуг у сфері професійного навчання за програмою	-
Найменування партнера (партнерів) програми	-
Обсяг програми	0,6 кредиту ЄКТС
Тривалість програми та організація навчання	один тиждень – дистанційне навчання в асинхронному режимі та 2 дні – дистанційне навчання в синхронному режимі
Мова(и) викладання	державна
Напрямок(и) підвищення кваліфікації, який(які) охоплює програма	дотримання прав людини та протидія дискримінації; рівні права та можливості жінок і чоловіків (гендерна рівність)
Перелік професійних компетентностей, на підвищення рівня яких спрямовано програму	професійні знання щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки СНПК
Укладач(и) програми	члени робочої групи, склад якої затверджено наказом НАДС від 29 вересня 2022 року № 86-22

2. Загальна мета	
підвищення рівня обізнаності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки СНПК, формування умінь із застосування комплексного інтегрованого підходу щодо належного реагування на випадки СНПК і навичок щодо надання допомоги та захисту особам, постраждалим від СНПК	
3. Очікувані результати навчання	
Учасники професійного навчання за результатами навчання повинні демонструвати:	
знання	<p>термінологічного апарату у сфері СНПК та відмежування його від гендерно зумовленого насильства;</p> <p>норм міжнародного та національного законодавства у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК;</p> <p>механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК;</p> <p>алгоритму реагування на випадки СНПК;</p> <p>основних інструментів, форм і видів надання допомоги особам, постраждалим від СНПК.</p>
уміння	<p>аналізувати та ідентифікувати випадки СНПК відповідно до міжнародних стандартів та національного законодавства;</p> <p>використовувати алгоритми реагування на випадки СНПК у практичній діяльності (фіксація, документування, зберігання та передача доказів);</p> <p>застосовувати комплексний інтегрований підхід щодо виявлення та реагування на випадки СНПК і забезпечення реалізації прав осіб, постраждалих від СНПК;</p> <p>визначати та надавати необхідну допомогу постраждалим від СНПК.</p>
навички	<p>використання норм міжнародного та національного законодавства у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК у практичній діяльності;</p> <p>надання допомоги та захисту особам, постраждалим від СНПК;</p> <p>застосування основних правил і принципів комунікації з особами, постраждалими від СНПК.</p>
4. Викладання та навчання (методи навчання, форми проведення навчальних занять)	
Дистанційно в асинхронному режимі (опрацювання обов'язкової літератури, інформаційних та інших матеріалів) і синхронному режимі (участь у вебінарах, під час яких проводяться лекції-презентації та семінари, застосовуються кейсові методики, групове розв'язання практичних вправ та їх обговорення).	

5. Ресурсне забезпечення дистанційного навчання	
Назви вебплатформи, вебсайту, електронної системи навчання, через які здійснюватиметься дистанційне навчання із зазначенням посилання (вебадреси)	дистанційне навчання в синхронному режимі – доступ до вебкабінету відео-конференції надається під час реєстрації
Назва дистанційного етапу / модуля	-
6. Оцінювання і форми поточного, підсумкового контролю	
Критерії оцінювання та їх питома вага у підсумковій оцінці (%)	Відвідування занять (очно та/або дистанційно в синхронному режимі) – 50% Пройдення дистанційного навчання (в асинхронному режимі, у тому числі онлайн-курс) – 30 % Підсумковий контроль – 20% Документ про підвищення кваліфікації видається за умови набрання учасником професійного навчання не менше ніж 75%, обрахованих з урахуванням питомої ваги кожного із критеріїв оцінювання та за умови успішного проходження підсумкового контролю.
Форма підсумкового контролю	презентація результатів групового вирішення завдань

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Назва теми	Кількість годин				
	загальна кількість годин / кредитів ЄКТС	у тому числі:			
		аудиторні заняття	дистанційні заняття	навчальні візити	самостійна робота слухачів
Тема 1. Основні поняття та ознаки сексуального насильства. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК).	2		2		
Тема 2. Міжнародні стандарти у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК.	2		2		
Тема 3. Національне законодавство щодо запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК.	4		2		2
Тема 4. Координація діяльності у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК.	3		3		
Тема 5. Види та форми надання допомоги особам, постраждалим від СНПК.	5		5		
Підсумковий контроль результатів навчання	2		1		1
РАЗОМ	18/0,6		15		3

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Основні поняття та ознаки сексуального насильства. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК).

Термінологічний апарат. Сексуальне насильство: види та фактори. Форми сексуального насильства, які відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду відносяться до воєнних злочинів. Характерні риси СНПК. СНПК щодо жінок. СНПК щодо чоловіків. СНПК щодо дітей. Індикатори СНПК. Особливості віктимізації жінок, чоловіків та інших груп населення. Розуміння травми та взаємодія з постраждалими від травми. СНПК як акт геноциду і злочин проти людяності

Тема 2. Міжнародні стандарти у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК

СНПК як злочин за міжнародним правом. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року та Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року. Конвенція ООН про права дитини. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Кодекс Мурад. Міжнародний протокол щодо документування та розслідування сексуального насильства у конфлікті. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та суміжні резолюції. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).

Тема 3. Національне законодавство щодо запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК

Новели законодавства України у зв'язку із військовим конфліктом. Кримінально-правові норми, що закріплюють відповідальність за вчинення сексуального насильства. Кримінально-правові норми, що стосуються порушень норм гуманітарного права. Національна стратегія у сфері прав людини. Національний План дій 1325 «Жінки, мир, безпека». Новели законодавства, що стосуються алгоритму надання допомоги особам, постраждалим від сексуального насильства, вчиненого представниками держави-агресора, та особам, які незаконно утримувались або перебували в полоні. Компенсації, доступні потерпілим відповідно до національного законодавства.

Тема 4. Координація діяльності у сфері запобігання, виявлення та реагування на випадки СНПК

Механізми координації роботи органів виконавчої влади, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, міжнародних та громадських організацій у сфері протидії СНПК: Комісія з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок; Міжвідомча робоча група з питань протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією росії проти України, та надання допомоги постраждалим; Секторальна робоча група координації міжнародної технічної допомоги «Гендерна рівність». Взаємодія суб'єктів допомоги особам, постраждалим від сексуального насильства, вчиненого представниками держави-агресора, та особам, які незаконно утримувались або перебували в полоні. Правила процедур та алгоритм реагування на випадки СНПК (фіксація, документування, зберігання та передача доказів). Ключові принципи комунікації з особами, постраждалими від СНПК.

Тема 5. Види та форми надання допомоги постраждалим від СНПК

Надання домедичної та медичної допомоги постраждалим від СНПК: механізм і види. Конфіденційна медична допомога. Порядок дій медичних установ при наданні допомоги постраждалим від домашнього насильства. Діяльність кабінетів медико-психологічної допомоги. Особливості психологічних потреб постраждалих від СНПК. Надання першої

психологічної допомоги та кризових консультацій особам, постраждалим від СНПК. Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання. Надання соціальної допомоги постраждалим від СНПК. Діяльність територіальних центрів соціального обслуговування. Діяльність центрів допомоги врятованим. Безоплатна первинна правова допомога: види правових послуг (надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, інших документів правового характеру). Безоплатна вторинна правова допомога: види правових послуг. Діяльність Координаційного центру з надання правової допомоги.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів навчання здійснюється за підсумками:
 проходження дистанційного навчання в асинхронному режимі, що є передумовою допуску до участі у навчанні в синхронному режимі;
 проходження дистанційного навчання в синхронному режимі (участь у вебінарах з інтерактивним опитуванням);
 успішного проходження підсумкового контролю в синхронному режимі (у формі презентації результатів групового вирішення завдань).
 Учасник професійного навчання, який виконав програму в обсязі не менше 75% та за умови успішного проходження підсумкового контролю отримує документ про підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Законодавче забезпечення

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://bit.ly/3yxLAOO>.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 року № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06 грудня 2017 року № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.
7. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#n13>.
8. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>.

10. Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: Наказ Міністерства соціальної політики України від 11 грудня 2018 року № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text>.

11. Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 лютого 2019 року № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#Text>.

12. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання: Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 липня 2016 року № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text>.

13. Загальна декларація прав людини. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

15. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.

16. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.

17. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

18. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

19. Міжнародний протокол щодо документування та розслідування сексуального насильства у конфлікті. Найкращі практики щодо документування сексуального насильства як злочину або порушення міжнародного права (друге видання: березень 2017). URL: <https://bit.ly/3TdNf40>.

20. International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict: Best Practice on the Documentation of Sexual Violence as a Crime or Violation of International Law / Sara Ferro Ribeiro and Danaé van der Straten Ponthoz on behalf of the UK Foreign & Commonwealth Office. Second Edition: March 2017. URL: <https://bit.ly/3rJNSqc>.

Література

1. Новели законодавства України в період правового режиму воєнного стану: станом на 23 травня 2022 року. – К.: Центр навчальної літератури, 2022. – 250 с.

2. Murad Code in Ukrainian. URL: <https://www.muradcode.com/uk/murad-code>.

**Директор Генерального департаменту
з питань професійного розвитку
державних службовців та посадових
осіб місцевого самоврядування**

Людмила РИКОВА